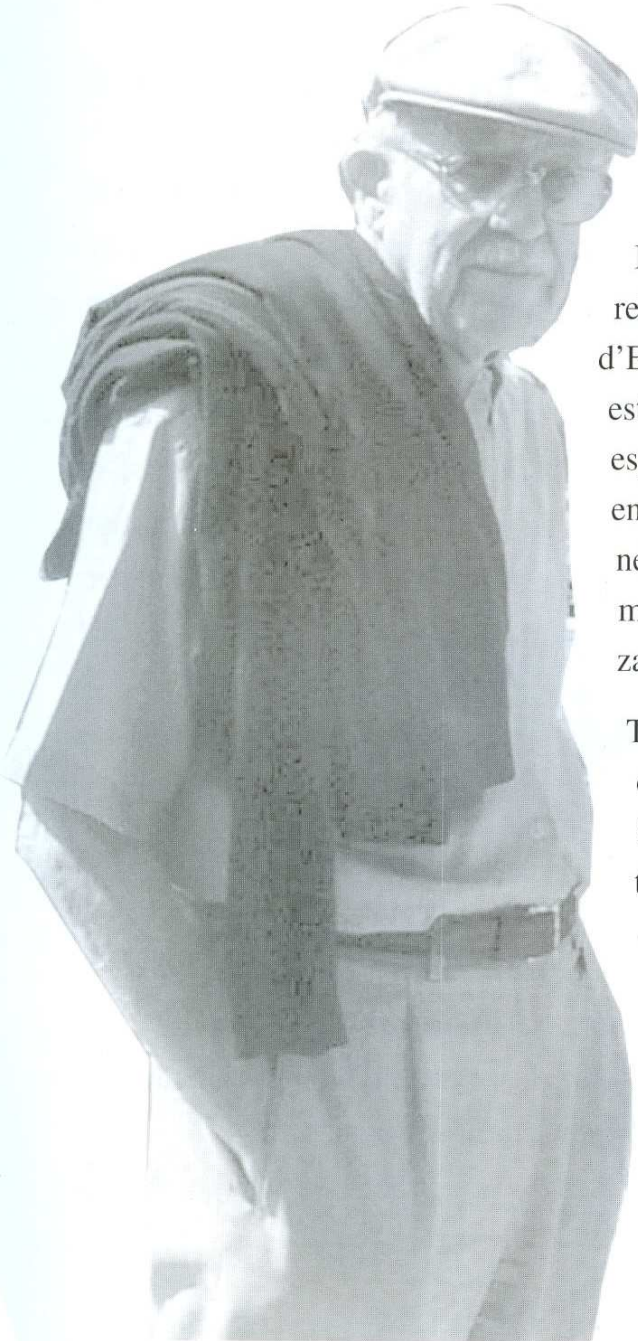

Entrevista a Josep Canal

Josep Canal i Roquet Jalmar, va nèixer a Girona l'any 1920. Economista de professió. A partir de 1972 s'interessa per la problemàtica de les indústries del Plistocè Inferior a les comarques gironines, posant de relleu la importància del jaciment de, Puig d'En Roca i com a conseqüència, obrint els estudis sobre aquesta cronologia. De forma especial s'ha de subratllar la seva participació en la visita de l'UISPP a les comarques gironines, l'any 1976, que va servir per posar de manifest la importància de les troballes realitzades al N.E. de Catalunya.

També destaca per la seva iniciativa en el complex de jaciments prehistòrics de Serinyà, sobretot a la cova de l'Arbreda, contribuint des de l'A.A.G. a reactivar els estudis sobre el Plistocè Inferior i Mitjà a Catalunya. Cal remarcar així mateix, la seva especial aportació en la recerca de jaciments a l'aire lliure de la Selva, Montgrí i Vall Mitjana del Ter.

Autor de nombrosos articles i treballs cien-

tífics en l'àmbit català, cal destacar per la seva influència en la recerca arqueològica, els llibres *“Les estacions prehistòriques del Puig d'en Roca, el Paleolític a les comarques gironines”* i juntament amb Eudald Carbonell, el monumental *“Catalunya Paleolítica”*.

Darrerament ha destacat com a investigador medievalista, publicant diversos treballs sobre la Girona dels segles XI a l XIV, així com del fenomen Remença a la comarca de la Garrotxa, essent impulsor de moltes conferències que giren entorn d'aquesta interessant temàtica. D'entre els molts treballs portats a terme, cal destacar la tasca divulgadora i pedagògica que ha fet de l'arqueologia prehistòrica.

1.- L'any 1972, quan decideix contrastar les troballes fetes per vostè al camp i les compara amb les dels professors Leakey i De Lumley, les velles pedres del Puig d'en Roca, indubtablement tallades per la mà de l'home. Com les distingia de les que no ho estaven? Quins criteris el guiaven ?.

▪ Els inmillorables dibuixos de Marye Leakey, a l seu llibre *“Olduvai Gorge”* i de Henry De Lumley, sobre la seva tesi doctoral de les indústries antigues del S.E. de França, van proporcionar-me coneixements indispensables que m'orientaven decisivament, junt amb altres publicacions, a poder distingir amb seguretat quan una pedra fou treballada amb la tècnica de l'home primitiu o quan era formada per la pròpia natura. Els meus contactes amb Henry De Lumley en la dècada dels anys 1960, foren decisius per perfeccionar aquests coneixements i les nostres recerques amb Eudald Carbonell, ens proporcionaren la seguretat sobre la bondat de les troballes en terres gironines.

2.- Ha explicat moltes vegades que la

ciència oficial dels anys setanta no admetia l'ocupació del territori català per part dels homínids dels Plistocè Inferior i que les seves troballes no eren tingudes en compte. De cap manera no ho admetien. Som a l'any 2002 i això, hores d'ara ens sembla inconcebible. Tant impermeable a les novetats d'aquest ordre, tant poc receptiva, era la "ciència oficial" d'aquells anys?

- Per regle general la ciència oficial constituïda, era en aquell temps molt reacia a admetre novetats sobre l'existència dels homes primitius que ocuparen Europa. Recordem el que va costar l'admissió per la ciència alemanya de l'antiguitat de l'home de Neanderthal i els 30 anys de retard, amb que la ciència espanyola va admetre l'autenticitat de les pintures prehistòriques d'Altamira? quan ja el descobridor era mort. Anclats solament en els fets coneguts, estàvem poc disposats almenys en qüestions de prehistòria humana primitiva, a admetre novetats.

3.- Considera que l'entitat que vostè va contribuir a fundar, l'A.A.G., ha complert

els objectius que es varen proposar aleshores? Queda feina per fer?

- Feina per fer, en la investigació de l'existència dels primers homes a Europa i també a l'Àfrica, tot just comença. Aquí cal aprofundir la investigació en la zona o zones dels antics llacs de Banyoles on la riquesa de la fauna i flora antiquíssima és evident i on un dia o altre, apareixeran restes humanes, si es té perseverència en la investigació. En quant a la primera pregunta, la generació fundacional de l'Associació crec que ha complert els objectius que es va proposar l'any 1972: testimoniar la presència indubtable dels primers habitants de Catalunya. No hem trobat fòsils però sí indiscutibles restes d'eines fabricades en les tècniques més primitives equiparables a les que ara es classifiquen com a mode 1 (Chopper) i mode 2 (Bifacials). La tècnica deixada per l'home és tan important com el propi home, per justificar la seva presència. La primera part de la investigació fou aconseguida. Ara cal que a continuació aprofundim en els coneixements

obtinguts. En realitat comença una nova etapa

4.- La societat civil, hores d'ara en procés de desintegració, mancada d'objectius ha delegat en la classe política les seves responsabilitats i es manté al marge d'iniciatives encomiables, com la de treballar desinteressadament pel país, que és el que ha fet l'A.A.G. durant trenta anys: On creu que ens durà aquesta preocupant manca de direcció?

▪ El procés d'investigació de cultures primitives, en el nostre país, no incita gaire a l'optimisme. Les investigacions a la recerca concreta de qualsevol fet produït en temps del Paleolític Inferior, que ara amb les recents descobertes Dimanisi, ja es clar que l'home habita Europa en temps molt més reculats dels que hom creia fins fa poc. Les investigacions les podem considerar menquadíssimes, fet que produeix un desinterès general en la generació actual. No hi ha iniciatives desinteressades actualment. Per tant sense una societat civil implicada en fundacions culturals, es fa molt difícil

treballar. Això haurà de canviar molt, perquè aquest tipus de recerca sobre els orígens de l'home que són prou interessants, puguin funcionar.

De moment la situació actual no té perspectives inminents.

5.- L'any 1975, acabat el sondatge a la cova de l'Arbreda amb uns resultats excepcionals i amb un projecte de futur consensuat amb el professor De Lumley, que treballava a la Cauna de l'Aragó (Roselló), entreguen el jaciment a la Diputació de Girona. Vint-i-set anys més tard, quina valoració en faria de la situació actual de les investigacions? Té alguna proposta per fer, respecte aquest tema?

▪ El futur no és previsible, pensem que el jaciment Arbreda (Serinyà) amb cultures humanes del Paleolític Superior i Mitjà, és un dels pocs llocs d'habitació humana, on hi ha presència de la cultura Neanderthal, la de transició cap a l'home modern i la presència de les cultures d'aquest, és a dir, les del Paleolític Inferior. Si l'Arbreda com esperàvem ha donat quantiosíssima informació,

la resta al fons de la cova, en estat encara no excavat, sens dubte aportarà sorpreses de gran intensitat. Desitjariem grans inversions per aquest jaciment que permetés una gran planificació d'excavacions per un equip interdisciplinari constituït per la Universitat de Girona, la Rovira i Virgili i el Centre Prehistòric de Tautevull. El jaciment es mereix aquest gran equip.

6.- Una pedra tallada per l'home, mil.lenis enrere, encara conserva el ressó de l'impacte inicial de la percussió. Els artefactes lítics contenen un discurs. Cal parar-hi esment, saber-los escoltar. Expliqui la seva visió personal de les indústries lítiques arcaïques. Calen fòssils humans per determinar la importància d'un jaciment ?.

▪ La versió d'explicar l'evolució humana, solament a través de registres fòssils, portarà a notables pronòstics incerts. Per aquest camí es va a la confusió

creixent. Ha d'existir, en paral·lel un estudi sobre la tècnica fabricada, ja que aquesta possiblement donarà informacions en abundància i concretes. L'home de l'Edat de Pedra deixa a través de la tècnica, la seva i d'esser conscient en les eines que fabrica. No es poden construir bifaços sense abans haver fabricat "choppers", de la mateixa manera que seria impossible l'existència d'ordinadors de tercera generació sense la base que donen, els de la segona i la primera. Cal cercar en l'evolució lenta i complexa de la tècnica, els indicis que l'han fet millorar a través del temps, ja que el millorament tècnic, es recolza sempre, en l'estadi immediatament anterior. Si entenem bé l'evolució tècnica de les eines primitives anirem en el bon camí per ajudar a comprendre, l'indiscutible intent per ara, d'entendre l'evolució de la cultura humana primitiva.

7.- Encara no s'ha fet el Centre d'Estudis del Quaternari al Pla de l'Estany. De totes les comarques catalanes, aquesta és la que reuneix, en uns pocs kilòmetres quadrats la més gran concentració de fauna fòssil d'aquest període. Quina creu que hauria de ser l'actuació de l'administració respecte als nombrosos jaciments arqueològics i paleontològics de la comarca?

- La zona del Pla de l'Estany, per la seva riquesa en jaciments de fauna fòssil (Incarcal-Can Ordis-Terrera de Cornellà) i també en jaciments que han aportat el coneixement d'indústries humanes corresponents al Paleolític Mitjà i Superior, s'hi afegeix la possibilitat d'estudis geològics durant el període del Quaternari. Valdria la pena de promoure aquests fets i demanar un Centre d'Estudis especialitzat. Fauna fòssil adequada al temps, indústries humanes

paleolítiques, tot enrocant en estrats quaternaris, fan d'aquesta zona, un lloc especialment apropiat per la investigació.

8.- Com veu el futur de l'Entitat a curt i mitjà termini?. Quines iniciatives s'haurien d'empendre?

- El futur de les entitats privades que centren la seva activitat en el coneixement i divulgació de la cultura, es totalment incert en aquest moment. La manera d'interessar l'actual generació jove en aquests afers, que requereix molta aportació de voluntariat, no és pas fàcil d'endevinar. La millor iniciativa podria ésser involucrar-los en actuacions interactives.

9.- Moltes persones consideren que vostè ha contribuït decisivament en posar les bases del nou impuls que va viure la prehistòria antiga a Catalunya, tradició que

arrenca a finals del segle XIX del darrer quart de segle XX. Es per això que el varen homenatjar a Tautevull (Roselló) i a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Vosté no s'ha dedicat professionalment a l'arqueologia, però amb el seu treball constant en aquesta disciplina, ha ajudat a canviar conceptes bàsics, com el de l'ocupació territorial catalana al Plistocé Inferior. Pensa que encara queden espais per aquells que treballen amb rigor en el camp de les Humanitats o en d'altres, siguin professionals o no ?

▪ Espais per treballar, per als no professionals, en matèria d'investigació prehistòrica, hauria de limitar-se a actuar recolzant als estaments oficials, sempre d'acord amb una col.laboració consensuada. De tota manera també es pot realitzar estudis com l'elaboració de proves sobre tècniques de fabricació d'eines, estudis sobre elaboració del control del foc etc.

JOAN ABAD i ARBUSSÉ

Juny 2002.